

4. Кікінежді О. М. Андрогінність як основа життєздійснення зростаючої особистості. *Актуальні проблеми психології* : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2013. Том. VI (Психологія обдарованості). Вип. 9. С. 177–183.
5. Никитина Ю. А. Гендерные детерминанты лидерства : дисс. ... канд. философ. наук : 09.00.11/ Волгоградский государственный архитектурно-строительная академия. Волгоград, 2003. 116 с.
6. Landis E. A., Hill D., Maurice R. Harvey A Synthesis of Leadership Theories and Styles 100. *Journal of Management Policy and Practice*. 2014. Vol. 15(2). P. 97.

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ ОБРАЗУ УСПІШНОЇ ЖІНКИ ЧОЛОВІКАМИ

Олена ДИСА

**Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
elenadysa1@gmail.com**

Альона ЛЯШКО

**Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара,
dihtella28@gmail.com**

Демократизація та соціальні зміни у сучасному суспільстві дають можливість активно реалізувати власні потенційні здібності кожній жінці. Суспільство закликає всіх, без винятку стати активними, творчими, конкурентоспроможними, і ми маємо багато прикладів коли жінки досягають значного успіху у професійній діяльності, можуть сміливо конкурувати з чоловіками. Але на сьогодні слово «конкурувати» вже не зовсім відповідає сучасним уявленням про жінок у діловому світі. Скоріше мова йде про співпрацю з чоловіками на рівних позиціях, що відбиває трансформацію гендерних стереотипів у свідомості сучасної людини. Не зважаючи на це, в українському суспільстві все ще залишається актуальною проблема сприйняття чоловіками успішних жінок, що виявляється у конкуренції між статями. У суспільстві досі існують та активно проявляються гендерні стереотипи, які є предметом нашого дослідження.

Зауважимо, що для України зміна соціальних ролей жінок і чоловіків пов'язана також з демографічною ситуацією. За даними Державного комітету статистики станом на 1 січня 2018 р. майже 53,7 % населення України – це особи жіночої статі, 51,0 % з яких працюють, і лише 42,2 % населення становлять чоловіки. Така ситуація певним чином змушує жінок займати суто «чоловічі» посади у професійній сфері. Наразі жінки активно проявляють себе у соціальній, політичній, економічній сферах життя.

Особливого значення набуває питання досягнення успіху жінками. Важливим є уточнення, що під «успішною жінкою» в цій роботі ми розуміємо особистість жіночої статі, яка реалізувала себе в професійній діяльності на певній посаді.

Зацікавлення проблемою сприйняття образу успішної жінки чоловіками обумовлене певними питаннями, які сьогодні активно обговорюються у суспільстві, а саме: диспропорція на ринку праці в Україні, феномен «скляної стелі», гендерна дискримінація та сприйняття успішної жінки як занадто маскуліної та агресивної. Але з розвитком суспільства, трансформацією стереотипів та змінами поколінь сприйняття успішної жінки змінюється, стає більш однозначним.

Метою роботи є дослідження особливостей сприйняття образу успішної жінки чоловіками.

Проблемі сприйняття та ставлення чоловіків до жінок, які успішно реалізували себе у професійній сфері, присвячена значна кількість наукових публікацій, в яких автори констатують стереотипізованість свідомості чоловіків, що є однією із причин нівелювання принципами гендерної рівності в діловій сфері, зокрема, поширеними є такі стереотипи [4]:

- небажання чоловіків допускати жінок до керівництва та влади;
- сприйняття жінки, яка обіймає керівну посаду, чоловіками-менеджерами як конкурента;
- скептичне ставлення чоловіків-адміністраторів до жінок-менеджерів;
- надання переваги чоловікові в ролі боса зі сторони підлеглих;
- наявність конфліктів в організації, що зумовлені невизнанням чоловіками-підлеглими права жінки керувати, оскільки вона жінка;
- нав'язування жінкам маскулінного ділового стилю;
- наявність сексуальних домагань на роботі зі сторони чоловіків щодо жінок та інші.

Ці дані засвідчують існування явища об'єктивізації жінки, приписування їй певних ролей (домогосподарки, матері, об'єкту сексуального задоволення тощо), а отже, поширення таких стереотипів відображають відповідне ставлення чоловіків до професійно успішної жінки, яке виявляється у несприйнятті. У зв'язку з цим широкого загалу набуває проблема токенізму.

Концепція «токенізму» запропонована Р. Кентер у праці «Чоловіки та жінки в організації». Сутність її полягає в тому, що жінки-лідери у «чоловічому світі» відіграють роль токенів (з англ. *token* – символ). Таких ролей можна виділити чотири: «мати» – від неї очікують емоційної підтримки, а не ділової активності; «спокусниця» – жінка виступає лише сексуально бажаним об'єктом для колег-чоловіків; «талісман» – приємна, але не ділова жінка, як талісман на удачу; «залізна леді» – занадто жорстка, не жіночна. Означений підхід підкреслює негативізм у сприйнятті самого поняття «жіночого лідерства» у системі сучасних владних відносин [6].

Вчений В. Янчук визначає токенізм як символічну благодійність, яка використовується організаціями зазвичай у якості захисту від звинувачень у дискримінації жінок. Тобто, жінки «символічно» долучаються до роботи в певних організаціях, але там не створюється належних умов задля досягнення гендерного паритету, зокрема, що стосується кількості співробітників, розподілу посад, кар'єрного просування жінок [5].

Дослідження зарубіжних дослідників (М. Баретто, Р. Кантер, М. Кімел) засвідчують велику різницю між тією ситуацією, коли жінки опиняються в ролі посідачів символічного права у переважно «чоловічих» організаціях, і ситуацією, коли чоловіки як посідачі символічного права перебувають у здебільшого «жіночій» професійній галузі та жіночих колективах.

Цікавого висновку дійшли М. Ткалич і Я. Кацович: чоловіки, які зазнали невдачі в професійній діяльності, з точки зору інших «втрачають свою стать»: їх перестають вважати справжніми чоловіками. Жінки, натомість, зазнавши успіху, «втрачають свою стать» [3].

Сучасні дослідження показують, що уявлення жінок і чоловіків щодо критеріїв успіху в житті підтверджує наявність патріархальних стереотипів: для жінки це у першу чергу – сім'я та діти, а для чоловіка – високі доходи і фінансова незалежність [2].

Звичайно, ефективність цілеспрямованого, авторитарного стилю управління не потребує доказів, адже сама структура більшості соціальних і економічних організацій передбачає жорстко-регламентоване, вертикально та горизонтально структуроване управління. Але, з огляду на сучасні демократичні процеси, А. Штейнберг зазначає, що наразі з'являється все більше прикладів успішних жінок, які обіймають керівні посади й слугують прикладом для інших [1].

З метою вивчення особливостей сприйняття чоловіками образу успішної жінки нами розроблено анкету та розпочато опитування серед чоловіків різного віку. Первинні дані, які ми отримали, засвідчують, що приблизно 60,0 % молодих чоловіків мають доволі прогресивні уявлення про жінок, які досягають професійного успіху. Здається, вони вже не сприймають їх як конкурентів, а відверто радіють успіхам. Такі тенденції мають позитивне забарвлення та дають надію на позитивну трансформацію стереотипів у майбутньому. Проте 40,0 % опитаних дотримуються думки, що для жінки більшу значущість має сім'я.

З розвитком людства відбувається трансформація стереотипів, змінюється сприйняття та відношення чоловіків до жінок, особливо це спостерігається серед молоді, яка виросла в інших умовах. Отже, перспективою подальших досліджень є більш глибоке вивчення особливостей сприйняття чоловіками «нового» покоління успішних жінок і ставлення до них.

Література

1. Загурська С. М. Феномен владних комунікацій в гендерному контексті : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Вищий навчальний заклад відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»; Білоцерківський інститут економіки та управління. Біла Церква, 2017. 178 с.
2. Рудик О. М. Стан та актуальні проблеми гендерної рівності в публічному управлінні. Аспекти публічного управління. 2014. URL: <https://cutt.ly/NffSSZM> (дата зверення: 11.05.2020).
3. Ткалич М. Г., Кацович Я. Ю. Соціально-психологічні характеристики гендерних груп як суб'єктів гендерної взаємодії в організації. *Проблеми сучасної психології*. 2012. № 2. С. 76–83.
4. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник. Вінниця : ВНТУ. 2013. 140 с.
5. Янчук В.А. Введение в современную социальную психологию : учебное пособие для вузов. Минск : АСАР, 2005. 768 с.
6. Kanter R. M. Men and Women of the Corporation. New York : Basic Books, 1993. 348 p.